

(ע"ב) 'אמר רב אשי: אף אנן נמי תנינא, ולמנסך אומר לו הגבה ידיך, שפעם אחד נסך על גבי רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן. שמע מינה.' 'פרש"י ז"ל: ולמה לי למיתני באתרוגיהן' – אלא ודאי לאשמועינן שאין הניסוך המים אלא בשעת נטילת לולב ואתרוג דהיינו בשחרית... ואם תאמר, ודילמא נקט 'אתרוגיהן' (ללמד) שלא חשו לכבוד מצות האתרוג ורגמוהו בהם? ויש לומר דהא פשיטא, דכיון שהכירו בו שהוא צדוקי זהו כבודו של אתרוג, לקדש בו השם לענין כזה' (ריטב"א. וע"ע בחדושי בית מאיר. וע' חדושים ובאורים פירוש נוסף בגמרא).

'מניין לתמיד של בין הערבים שטעון שני גזירי עצים בשני כהנים...' בטעם החילוק בין תמיד של שחר ותמיד של בין הערבים אם כהן אחד מביא שני הגזירים או שני כהנים – ע' בדרשות בית ישי מה"א (מהר"ד תשס"ד עמ' שדמ-שמו).

דף כז

'... מקבלה ואילך מצות כהונה. וסמך ידו ושחט לימד על השחיטה שכשירה בזר.' אין כאן דרשה נוספת אלא כיון שמוכח מלשון הכתוב שמקבלה ואילך מצות כהונה ולא קודם לכן, מעתה ושחט נסמך על הכתוב קודם, שהבעלים הסומכים הם יכולים לשחוט [ושמא הם דברי הסבר אביי לבנו, ואינם מגוף הברייתא] (עפ"י שיה יצחק. ובזבחים ל"ג 'סמך' כלל).

ז'נתנו בני אהרן למה לי – למעוטי הפשט וניתוח. ואכתי איצטריך, סלקא דעתך אמינא כיון דלאו עבודה דמעכבא כפרה היא, לא תיבעי כהונה' – אבל הפשט וניתוח אפשר שיצטרכו כהונה, כי לגבי נתינת האש על המזבח נחשבים הפשט וניתוח לעיקר כפרה כיון שהם בגופו של הקרבן (עפ"י תוס' להלן מו: ד"ה תחילתו, ועוד. וע"ש בתו"י וברש"י, ובקה"י פסחים סו"י נח).
או בדרך זו: לאחר שגילה הכתוב בנתינת האש שצריכה כהונה, הרי כל עבודה שלאחר קבלה צריכה כהונה אפילו אינה מעכבת כפרה, ובכלל זה הפשט וניתוח (עפ"י תוס' ישנים).

ז'ערכו למה לי, למעוטי הפשט וניתוח. ואימא הכי נמי לגופיה?...' גרסה זו תמוהה כי מה צורך ללמד לגופו שעריכת הנתחים צריכה כהונה, והלא מקבלה ואילך מצות כהונה ואף עבודות שאינן מעכבות הכפרה. ואכן מדברי הראשונים נראה שלא גרסו שאלה זו (ע' תוס' ישנים תורי"ד ועוד. וכ"נ מרש"י ותוס'. הגהות רי"א חבר). וגם הגר"א בהגהותיו מחק קושיא זו.
ומהרש"א כתב לתרץ קצת שהקושיא מבוססת על סמך הדרשה המובאת בסמוך, ללמוד מן הכתוב הזה שטלה טעון ששה – שלפי זה אין הכתוב מיותר למעט הפשט וניתוח (וע"ע שיה יצחק; מקום שמואל לר"ש אשכנזי, שער התירוצים; משחת אהרן לרא"ז מאוסטראה).

(ע"ב) ז'כי יש לך עבודה שכשירה בלילה ופסולה בזר.' הקושיא מבוססת על הנחה פשוטה מסברה שאין עבודה חשובה לחייב עליה מיתה לזר אלא עבודת יום בלבד (עפ"י תוס' ישנים).
ופירש בחזון איש (קכו, יט), לא אמרו סברה זו אלא בעבודות שהתורה הכשירתן בלילה מפני שאינן חשובות כשאר עבודות, אבל אין לשלול חיוב זה בעבודה חשובה שהכשירתה תורה בלילה וכגון ניסוך המים [לדעת כמה ראשונים שכשר בלילה] או נסכי יין הבאים בפני עצמם. וע"ע חדושים ובאורים.

קושית רבי זירא מתייחסת רק כלפי חיוב מיתה [וכן כתב הרי"ד לגרוס בגמרא: 'וכי יש לך עבודה שכשרה בלילה וזר חייב עליה מיתה'. ואף לפי גרסתנו מתפרשים הדברים כן, כפי שפירש רש"י (בסוף העמוד) על קושית רבי זירא דלהלן. וכ"כ בתורא"ש ועוד]. אבל הדין השני שצריך לפרקה ולסדרה כהן, נשאר קיים לפי האמת (כן פסק הרמב"ם ביאת מקדש ט, ט. וכהסבר הכסף-משנה. וכן כתב הריטב"א). ויש מי שפרש קושית רבי זירא גם לענין כשרות העבודה בדיעבד, שכיון שכשרה בלילה – כשרה אף בזר (לקוטי הלכות). ופרש כן רק ללשון ראשונה, אבל ב'איכא דאמר' הקושיא היתה רק כלפי חיוב מיתה משום עבודה שאינה תמה כמו שכתב רש"י. אך כאמור מדברי הראשונים נראה שגם בלשון ראשונה לא הקשה רבי זירא אלא על חיוב מיתה).

'... והרי תרומת הדשן? – תחלת עבודה דיממא היא' – אבל סידור מערכה אינו נחשב כתחילת עבודת היום. ואף על פי שהוא נעשה לאחר תרומת הדשן [כמבואר בסדר תמיד, וכמו ששנינו 'מי שזכה בתרומת הדשן זכה בסידור המערכה'] – אעפ"כ נחשב כעבודת לילה כי בקדשים שייך הלילה ליום שלפניו להקטרת אמורים ופדרים של אתמול וצריך לסדר כמה פעמים את המערכה במשך הלילה, הלכך הסידור שייך ליום שעבר, אבל תרומת הדשן הריהי מכשרת את המערכה להקטרת היום כמו תרומה המכשרת את השירים, לכן היא נחשבת תחילת עבודת היום (תוס' הרא"ש ועוד).

א. יש לדקדק מלשון התוס' להלן (לג. ד"ה אביי מסדר מערכה) 'אמאי לא קא חשיב נמי תרומת הדשן דהויא נמי תחילת עבודה דיממא' – משמע שאף סידור מערכה כן הוא. וקשה מסוגיתנו. ויש לדחות שכונתם רק להוציא שאינה סוף עבודת היום.

ב. עוד בענין תרומת הדשן, אם היא תחילת עבודת היום או סוף עבודת הלילה, ע' בחדושי ר' אריה לייב מאלין (ח"ב יב) שפירש בדעת הרמב"ם שתלוי אם עשאה בלילה או ביום.

דף כח

'הכי קאמר יפייסו לה בפני עצמה – כדאמרין'. לפי גרסתנו נראה לפרש 'כדאמרין' – בראש הפרק, שלכך תקנו שהכהן שזכה בתרומת הדשן הוא יזכה בסידור מערכה ובשני גזירי עצים – כדי שיבואו לפייס על תרומת הדשן. מאותו הטעם לא תקנו לה פייס בפני עצמה (עפ"י רבנו חננאל; רש"ש). ומהרש"א הגיה: 'אלא כדאמרין'. וזהו לפי פירוש התוס' שהגמרא עתה חוזרת בה מה'איכא דאמרין' ומסיקה כלשון ראשונה שזר שסידר שני גזירי עצים חייב הואיל ועבודת יום היא [ולא משום שהיא 'עבודה תמה']. ומעתה אין להקשות יפייסו לה בפני עצמה, כי קושיא זו אינה קיימת אלא ללשון אחרונה ששני גזירי עצים היא עבודה חשובה שאין אחריה עבודה לעולם, כי היא עבודה אחרונה של הלילה לפי לשון זו.

ויש נפקותא בדבר; לפי גרסתנו, וכן נראה בפשטות מפרש"י, יוצא למסקנא שסידור שני גזירי עצים כשר בלילה – ללשון אחרונה. וכן משמע שנקט רב אשי, הגם שדחו בגמרא את הוכחתו (וכן נקטו כהלכה פשוטה התוס' ישנים להלן לג. ד"ה מערכה. וע"ש בע"ב ד"ה בבקר. וי"ל). וכן נקט רבנו אליקים לעיל כו במשנה. וכן נקט המנחת-חינוך קלב, ד – עפ"י מסקנת סוגיתנו).

ואולם לפירוש התוס' שנדחו דברי ה'איכא דאמרין' הרי שלמסקנת הסוגיא סידור שני גזירין עבודת יום הוא.

א. פסק בלקוטי הלכות (עמ' 16) שמסתבר להחמיר כלשון ראשונה, שסידור שני גזירין – עבודת יום היא. וצ"ב שלא הזכיר שלפי התוס' כן הסיקו בגמרא במפורש.